

Terdikné Takács Szilvia
Misterium fidei
A szent titok (az Eucharisztia) jelemélete a katolikus teológiában

Bevezetés

A Magyar Katolikus Lexikon szent titokként (hittitokként) tartja számon a Szentháromságot, megtestesülést, a teofániát (istenlátás) és az eucharisziát¹, vagyis az Oltáriszentséget. A római katolikus vallás központi titka az Eucharisztia, amelynek titok-voltára a katolikus mise jelenleg érvényes liturgiájában négy utalás található:

- A Confessio előtt: *Testvéreim, vizsgáljuk meg lelkiismeretünket és bánjuk meg bűneinket, hogy méltóképpen ünnepelhessük Urunk szent titkait.*
- Az átváltoztatás előtt: *...akinek rendelése szerint ezeket a szent titkokat ünnepeljük.*
- Áldozás előtt: *A bor és a víz titka által részesülünk annak istenségében, aki kegyesen részese lett emberségünknek.*
- Az átváltoztatás után: *Íme hitünk szent titka.*

Az idézett szövegek a második vatikáni zsinat döntései nyomán elrendelt új miserend, a *Novus Ordo Missae* liturgikus előírásából valók. A II. vatikáni zsinat (1962-65) témánk szempontjából különösen fontos, hiszen a szent titok, az Oltáriszentség értelmezési horizontjait is érinti. Nem teológiailag, hiszen a tridenti dogmához képest nem történt változás: vagyis a *mysterium fidei* lényege, miszerint az ostya Krisztus valóságos testévé, a bor pedig Krisztus valóságos vérévé lényegül át, ma is érvényes. A katolikus egyház belső konfliktusai sokkal inkább a megváltozott liturgián alapulnak: azok szerint, akik számára ma is Trident az igazodási pont, a II. vatikáni zsinat éppen az Oltáriszentséget érintő titok fogalmán ejtett a legnagyobb sebet: nem kimondva, hanem látens módon, a liturgiai változásokból adódóan.

A II. vatikáni zsinat és a titok

A II. vatikáni zsinatot (1962-65) XIII. (Szent) János pápa (†1963) hívta össze. A zsinat célja a bezárkózás helyett az emberek felé fordulás, óvatos nyitás más vallások felé (ökumené), lényegében egy emberarcúbb katolicizmus megteremtése volt. A zsinat, számos egyéb célja mellett legalizálni kívánta a már elterjedt gyakorlatot, hogy a szentmisét nemzeti nyelven lehessen celebrálni. Továbbá, a nem életszerű és nem korszerű tridenti liturgikus elemeket a kor modern szemléletű vallásosságához igyekezett igazítani (beleértve például a szertartások terjedelmét, a tömegkommunikációs eszközök használatát). A nemzeti nyelvű misézés, a szembemisézés, a leányok ministrálása mellett a második vatikáni zsinat elfogadta a *Novus Ordo Missae*t, vagyis az új katolikus miseliturgiát. Ezzel egy 400 éves hagyomány tört meg, hiszen a régi miserend, a *Missale Romanum* az 1570-es tridenti döntés óta változatlan (sőt az 1962-ben, tehát a nagy reform előtt csupán 7 évvel XIII. Szent János pápa megerősítette).

A 400 éve érvényes *Missale Romanum* szövege tehát meglehetősen átszövegezésre került, és ez az átalakított, modernizált latin szöveg lett a teljes nemzeti nyelvi fordítások, tehát a ma érvényes teljes nemzeti nyelvű misézés alapja.

A katolikus egyházon belül létező megosztottság alapja inentől kezdve a Tridenthez, illetve a II. vatikáni zsinathoz való viszony. Mindkét zsinat a katolikus egyház megújítását

¹ Eucharisztia: (a gör. *eu* és *kharisz* szavakból): hálaadás. <http://lexikon.katolikus.hu/E/Eucharisztia.html>

tűzte ki célul, csak míg a tridenti zsinat a középkor folyamán kialakult gyakorlatot konzerválta az elkövetkezendő négyszáz évre (ennél fogva liturgikus szempontból igen merevvé vált, addig a második vatikáni zsinat a liturgiát kezelte nagyobb szabadsággal, és a hitéletet, a vallás személyes, élményszerű megtapasztalását állította a középpontba. Ezt hangsúlyozza a *Sacrosanctum Concilium* 48. pontja: „Az Egyház tehát körültekintő gondoskodással arra törekszik, hogy a hívek ne csak mint kívülállók vagy mint néma szemlélők legyenek jelen a hitnek ezen misztériumán, hanem azt a szertartásokon és imádságokon keresztül jól megértve, a szent cselekményben tudatosan, áhítattal és tevékenyen vegyenek részt”.

A régi miserend szerint ugyanis a pap a közösségnek háttal, velük párbeszédet alig folytatva, latin nyelven végzi az áldozatot, miközben a hívek magyar nyelvű imakönyveikből magukban imádkoznak, vagy népénekeket énekelnek (ezzel magyarázható a katolikus egyházi népénekeknek a szentmise egyes részeihez igazodó versszakolása). Az úrfelmutatáskor felhangzó csengetés a magukban imádkozó híveket figyelmezteti arra, hogy elérkezett a szertartás legszentebb része. A II. vatikáni zsinat viszont valós kommunikációt, a szertartás tartalmi követését, tehát egy magasabb fokú részvételt tett lehetővé a hívők számára.

A zsinat által elfogadott új miserend azonban szűkebb konzervatív katolikus körökben ellenérzéseket vált ki a mai napig. A tridentisták túlzottan liberálisnak, globalistának tartják legutóbbi zsinati törekvéseket. A katolikus egyház vezetése sokáig szakadárokként kezelte a régi rend híveit, II. János Pál kiközösítette² az új miserend celebrálását megtagadókat, akik Szent Pius Testvériség néven tömörültek. Őket aztán XVI. Benedek pápa rehabilitálta (Makk 2015), aki köztudottan konzervatív irányt képviselt, és sem személye, sem elvei nem illeszkedtek a main stream világtendenciákba, hiszen fenntartásait többször kifejezte a katolicizmus ökumenista, túlzottan toleráns, globalista irányváltásával szemben.

S a történet a mi szempontunkból azért fontos, mert a régi miserend hívei szerint a *Novus Ordo Missae* a katolikus egyház legfőbb, központi misztériumát, az eucharisziát fosztja meg – ha úgy tetszik – a titoktól: vagyis profanizálja a legnagyobb szentséget. Jellé változtatja, emlékké degradálja a valóságos szent eseményt, a misztériumot, leginkább az alábbi változtatások révén:

- megfosztja a szakrális nyelvtől
- az Isten helyett az emberek felé fordul (szembemisézés)
- átértelmezi a pap szerepét (nem közvetítő az isteni csoda létrehozásában, hanem valamiféle műsorvezető)
- a felajánlási ima erősen ökumenikus (Maessen é.n).
-

Lex orandi, lex crecendi – „az ima törvénye a hit törvénye” az V. századi mondás szerint, de „ha például a papok és hívők húsz éven keresztül ökumenikus módon imádkoznak, akkor idővel így is hisznek majd. Ha valaki éveken keresztül protestáns módon imádkozik, akkor úgy is hisz majd, lassan, észrevétlenül, de biztosan” (Maessen, é.n). Természetesen a katolikus teológia nyíltan vallja Krisztus valóságos jelenlétét az Oltáriszentségben, a tridentisták azonban ennek dogmának a meggyengülését látják a modern liturgikus gyakorlatban.

² Pontosabban, a kiközösítés kinyilvánítására nincs szükség, az a pap ugyanis, aki a pápa rendelkezésének ellentmond, saját magát közösi ki. (A pontosítás Bóka Tibor katolikus pap szóbeli közlése).

Mysterium, secretum, okkultum

Ahhoz, hogy a szent titok fogalmát körülírhassuk, célszerű a Vulgatához fordulnunk. Ebben az ősi latin bibliafordításban már jól körülhatárolható teológia formálódik a szent titokkal kapcsolatban. A titok jelentésű *secretum* illetve *mysterium* előfordulásainak vizsgálata az alábbi eredményt hozta. A *secretum* (titok jelentéssel) négy alkalommal fordul elő, és kizárólag az Ószövetségben. A szövegkörnyezet alapján minden előfordulás az elsődleges jelentést hordozza, ami szerint a titok olyan információ, amit valaki nem mondhat el valakinek, vagy ami nem juthat illetéktelenekhez. A Vulgatában a következő előfordulásokat találjuk, Káldi György 1626-os fordításában:

Titkos beszédem (*verbum secretum*) van veled, ó Király (Bír 3,19).
...másnak titkát (*secretum extraneo*) meg ne jelentsd (Péld 23,9).
Bizony, semmit sem tesz az Úr Isten anélkül, hogy titkát (*secretum suum*) ki ne nyilatkoztassa szolgálóinak, a prófétáknak! (Amosz 3,7)
Íme, bölcsőbb vagy te Dánielnél, semmi titok sincsen rejtve (*omne secretum non est absconditum*) előtted. (Ezek 28,3)

A *mysterium* szó tizennégy alkalommal fordul elő a Vulgatában, ebből tizenegy az Újszövetségben található, s a tizenegyből kilenc az apostoli levelekben és a Jelenések könyvében. Ugyanakkor a *secretum* teljesen eltűnik az Újszövetségből. Ennek nyilvánvaló oka lehet az, hogy a „keresztény szent titkot” a szerzők élesen el kívánták választani a profán titoktól. A *mysterium* az Újszövetség kontextusában nem a kimondás korlátozását, az eltitkolást, az illetéktelenektől való elrejtést jelenti, hanem olyan kinyilatkoztatást, üzenetet, amelyet hétköznapi racionalitással nem lehet megközelíteni.

Néktek adatott, hogy az Isten országának titkait (*mysterium regni Dei*) értsétek [Mk 4,11; Lk 8,10]
Mert nem akarom, hogy ne tudjátok atyámfiái, ezt a titkot (*mysterium hoc*) [Róm 11,25]
Ímé titkot mondom néktek. (*Ecce mysterium vobis dico*) [1Kor 15,51]
hogy bátorsággal ösmertessem meg az evangéliom titkát (*mysterium Evangelii*) [Ef 6,19]
Tudniillik ama titkot, mely el vala rejtve (*mysterium, quod absconditum*) ősidők óta [Kol 1,26]
szólhassuk a Krisztus titkát (*mysterium Christi*) [Kol 4,3]
Kiknél megvan a hit titka (*mysterium fidei*) tiszta lelkiismerettel [2Tesz 2,7]
akkor elvégeztetik az Istennek titka (*mysterium Dei*) [Jel 10,7]

A *occultum* egy-egy alkalommal fordul elő pontosan ugyanazon a helyen és ugyanabban a szövegkörnyezetben a szinoptikusoknál. Úgy sejtem, a középkor folyamán már inkább az egyház szemében gyanús, mágikus jelenségekre alkalmazták, de ennek igazolására nagyobb mintán végzett kutatásra volna szükség.

		secretum	mysterium	occultum
Ószövetség		4	3	1
Újszövetség	Evangéliumok	0	2	1 (3)
	Ap.csel, Levelek, JelK	0	9	0

Az viszont egészen nyilvánvaló, hogy a Vulgatában a *secretum* és a *mysterium* jelentése élesen elkülönül. A *secretum* titok profán értelmét fejezi ki, kommunikációelméleti szempontból az üzenet hiánya a legfőbb jellemzője: (pl. a gyónási titok). A szent titok, vagy hittitok (*mysterium*) lényege viszont az, hogy üzenet van (*vegyétek, és egyétek, mert ez az én testem*), de részben a kód, részben a valóság értelmezéséhez teológiai segítségre (kódfejtésre) van szükség. De még ez sem elég, hiszen a teológia nem helyettesítheti a hitet, legfeljebb a hit és értelem összeegyeztetésében segít.

A misztérium ugyanis racionálisan felfoghatatlan, ellentmond az emberi tapasztalásnak, a fizikai törvényeknek. A tridenti zsinat a protestantizmus terjedése miatt szükségesnek tartotta megerősíteni az egyébként általánosan elfogadott felfogást az átlényegülésről. Mivel a teológiai-filozófiai fejtegetések nem feltétlen érthetők az egyszerű hívők számára, Aquinoi Szent Tamás egyszerűen kódolható himnusaiban is megfogalmazza a misztérium lényegét, hogy az érzékeink fogyatékoságait a hit helyettesíti:

*Tantum ergo Sacramentum
veneremur cernui,
et antiquum documentum
novo cedat ritui:
praestet fides supplementum
sensuum defectui.*³

A szent titok lényege tehát az, hogy egy állítás, jelenség ellentmond a valóságnak, az érzéseknek, a fizikai megtapasztalásnak, vagy a biológiai törvényszerűségnek (pl. Szeplőtelen fogantatás), mégis igaznak, valóságosnak fogadja el a hívő ember (nem szimbólumnak). Az átváltoztatás esetében ez azt jelenti, hogy bár a kenyér és a bor fizikai valóságában (színében, formájában, anyagában és halmazállapotában) nem tapasztal változást, mégis hiszi, hogy az az nem kenyér és bor, hanem Krisztus maga, valóságosan. Egyházi népeneink igazi kincsesbányát jelentenek, ha a hitigazságok – lehet, hogy naiv, de világos – megfogalmazását keressük:

Hiszem, itt vagy valóban / e nagy Szakramentomban (Werner 1948: 226)

Kenyer és bor színben elrejtett emberség, noha itt nem láthat, meg nem tapasztalhat az emberi gyengeség (Werner 1948: 216)

Szem, száj, íz, illetés itt megcsalattatnak, bátran hiszem amit füleim nem hallnak (Magyar Cationale 312. old)

Ha elménkkal fel nem fogjuk, hitünkkel felfoghatjuk. (Molnár é.n: 288)

Ezt hinni nem félünk erős hittel,/Mert a mit szemlélünk, való s nem jel. (Molnár é.n: 292)

Nem emléke szent testének, /Nem csak jele szent vérének (Werner 1948: 208)

E legutóbbi idézet egyszerűségében is legpontosabb megfogalmazás: nem tagadja a jel fogalmát, hanem a jel fogalmán való túllépést, a jelhez viszonyított többletet fejezi ki.

Az Eucharisztia jelelmélete 1. Jel-típusú összetevők.

Az Oltáriszentség jelelméleti szempontból nem csupán azért különleges, mert egyszerre és sokdimenziósan ötvözi több jeltípus tulajdonságait. A jel számos tudománytörténeti értelmezési lehetőségét felveti, emellett, miközben jel, egyben túl is lép a

jel fogalmán – bármelyik jelfogalmat használjuk is. Mielőtt ezt megvizsgálánk, idézzük fel a katolikus tanítást az Eucharisziáról.

A kenyér és bor (ostya és vízzel kevert bor) az egyházi dogma szerint, amikor a pap kimondja az utolsó vacsorán elhangzott szavakat, „igazán, valóságosan és lényegileg” azonossá válik Krisztussal. Tehát nem szimbóluma Jézus jelenlétének és áldozatának, hanem az ostya és a bor alakjában (színe alatt) valóságosan van jelen. A tridenti zsinat 13. ülésén, 1551 október 11-én foglalta határozatba az alábbiakat:

„Az Eucharisztia áldott szentségében a kenyér és bor átváltoztatása után a mi Urunk Jézus Krisztus, igaz Isten és ember, igazán, valóságosan és lényegileg az említett érzékileg tapasztalható dolgok színe alatt jelen van. (...). Teste a kenyér színe, vére a bor színe alatt van a szavak erejéből (...). Az átváltoztatás a kenyér és a bor átalakulásával jár, a teljes lényege szerint lesz a kenyérből Krisztus Urunk testének szubsztanciája, a bor teljes lényege válik az Ő vére szubsztanciájává. Ezt az átváltozást a szent, katolikus Egyház megfelelően és sajátosan az *átlényegülés* szóval illeti (Denzinger – Hünermann 2004).

Az Oltáriszentség alapítása az utolsó vacsora eseményéhez kötődik. Történelmi szempontból az Egyiptomból való szabadulás (hiszen ennek megünneplésére ült össze Jézus az apostolokkal), üdvtörténelmi szempontból pedig ószövetségi jelenetekhez, valamint Jézus nyilvános működésének eseményeihez is kapcsolódik, azaz számos előképet (tulajdonképpen ikonikus előjelet) nevezhetünk meg a bibliai történetekből.

- manna az égből (Kiv 16,4-31)
- kánai menyegző (Jn 2,1; csoda a borral)
- csodálatos kenyérszaporítás (Lk 9, 10-17; csoda a kenyérral)
- kafarnaumi beszéd (*Én vagyok a mennyből alászállott kenyér*. Jn 6,41; *A kenyér, amelyet adok, a testem a világ életéért*. Jn 6,51; *A testem ugyanis valóságos étel, s a vérem valóságos ital*. Jn 6,55)
- Jézus színeváltozása (Mt 17, 1-13; egyszerre mutatkozik Istenként és emberként).
-

Emellett két másik, eszkatológiai értelemben vett kapcsolatra is fel kell hívni a figyelmet. Az egyik a születés, azaz megtestesülés: ahogy az Istenség a földi születéssel fizikai formát öltött, az ostya képében is fizikai formát ölt. S ahogy a betlehemi jászolban fekvő csecsemő sem csak jele Jézusnak, hanem maga Jézus, úgy az ostyának sem kell az Istenség formáját öltetni. A másik az emmauszi történet, tudniillik, hogy feltámadása után az emmauszi tanítványok a kenyértörésről ismerik fel Jézust (Lk. 24:25-35): a kenyértörés mint szimbolikus cselekmény tehát örök időkre isteni jellé minősült át, amely megismétli a rítust, amely innentől kezdve folytonossá válik.

Ugyanígy, a mise megismétli az utolsó vacsora „koreográfiáját” (az ünnep szemiotikájában kiemelkedő jelentőségű a hajdani eseménysor megjelenítése). A misében az utolsó vacsora szavai hangoznak el, szó szerint, körülírás és fölösleges kiegészítések nélkül. Sorrendben az utolsó: „ezt cselekedjétek az én emlékezetemre”. Felmerülhet e szavak alapján a rítusnak pusztán mint emlékezésnek értelmezhetősége is, azonban a tridenti dogma szerint a mise nem emlékezés és felidézés (mint pl. egy pásztorjáték) hiszen a másik két megnyilatkozás: „ez az én testem”, „ez az én vérem kelyhe” félreérthetetlen értelmet ad a cselekmény folytonos ismétlésének. >>Ha Jézus képletesen akart volna beszélni – írja Bangha (1937:7), elég lett volna hozzátenni: „ ez az én testem emléke” vagy „képe”<<. S hogy a résztvevők komolyan és szó szerint vették, hogy a kenyér és a bor átlényegül Krisztus testévé és vérévé pusztán a kimondott szavak átváltoztató ereje által, annak bizonyága, hogy megjegyzi azon az estén: „*Most már nyíltan beszélsz, nem képekben* (Jn 16,30).

Mivel a kimondás következménye az átváltozás csodája, ok-okozati összefüggés alapján beszélhetnénk index-típusú jelről. Csakhogy, míg a peircei jelfogalmaink szerint a jelnek az index esetében is láthatónak kellene lennie (pl. mint a „kelj föl és járj” esetében), itt nem látjuk az átváltozás jelét. Logikailag tehát index-alapú a történés, a végeredményét tekintve a hit szerint úgyszintén. A racionális ész és megtapasztalás számára viszont nem. Persze, hiábavalóság volna a peircei jelfogalmakkal kísérletezni egy kétezer éve fennálló hittétel esetében, noha az „eucharisztikus csodák” esetén az index-típusú jel maradéktalanul megnyilatkozik (mint a jól ismert XII. századi legenda hitetlen papja esetében, akinek a kezében valóban hússá vált az ostya, illetve vérré a bor). A teológiai logika szerint ez kisebb fajsúlyú csoda, hiszen kevésbé teszi próbára a hitet: nem titok többé, mert szemmel látható, ellentétben a szentmisék ismétlődően megvalósuló, láthatatlan csodájával. A vérré változott bor már nem misztérium, hanem „csak” csodajel: a jele annak, hogy *nem jel*.

Az átváltoztatás szavait kísérő tagmondatok: „mely értetek adatik”, „mely értetek és sokakért kiontatik” újabb történelmi és bibliai, de leginkább üdvtörténeti eseményt vonz a szertartás hatáskörébe: a keresztfeszítést, Krisztus véráldozatát (az Eucharisztia ezért *szentmiseáldozat*). Ilyen módon leginkább négyes szinkronicitás alakul ki az időben minden szentmise alkalmával:

- a szentmise valós ideje
- a megtestesülés
- az utolsó vacsora
- és a kereształdozat között („az Eucharisztia ... történelmi időben megörökített kereształdozat” - írja II. János Pál, 2003),

vagyis a szentmise rítusa jelenvalóvá teszi minden alkalommal az archetipikus eseményt.

Ezzel azonban jeleméleti fejtegetéseinknek nincs vége. Az őskeresztény értelmezés és a tridenti elvek alapján az Oltáriszentség nem jel, hanem valós test és vér. Ellentmondásnak tűnik, hogy maga a Biblia, de az egyházatyák is több alkalommal és összefüggésben nevezik jelnek, és a kontextus alapján leginkább szimbólumnak a szent cselekményt. János apostol nem részletezi az utolsó vacsora eseménysorát, csupán egyetlen mondatral utal rá: „Ekkor adta övének, akiket mindvégig szeretett és a világban hagyott, szeretetének legnagyobb jelét” (Jn 13,1). Szent Pál az egyházat nevezi krisztus titokzatos testének. Az Eucharisztia szó egyébként Krisztus egyházát is jelenti: „Egy kenyér, egy test vagyunk sokan, mindnyájan, kik egy kenyérben részesülünk.” (1Kor 10,17). A szentségeket, egyben az Oltáriszentséget a Katolikus Lexikon látható jeleknek nevezi. „A kenyér és a bor mint étel és ital valóban jelképezi Jézus szeretetét” (Gál 1966:3).

Az Eucharisztia jelemélete 2. Transzjel.

Addig jutottunk tehát, hogy az Oltáriszentségben körülhatárolható, egymásba fonódó jeltípusokat leírjuk, de arra is utaltam, hogy modern jelfogalmaink (pl. az index esetében) megbicsaklanak a teológián. Mennyivel inkább így van ez, abban a pillanatban, amikor a pap az áldoztatáskor felemeli az ostyát, és kijelenti: „Krisztus teste”. Ez látszólag megegyezik azzal a jel-fogalommal, amit ismerünk: a jel volna az ostya, a jelölt Krisztus maga (a görög fordításban *szoma*, azaz Krisztus személye).

Csakhogy, itt a jel és jelölt azonos. Nem segít ki minket a platóni jel-értelmezés sem, hogy a jel őriz valamit a jelöltből, mert itt nem „őriz valamit”, hanem teljességgel azonos vele. Nem *pars pro toto* van jelen Krisztus, hanem teljes személyében. Sokféle jel értelmezést

ismerünk, de mindegyikben közös, hogy a jel nem önazonos, hanem utal, emlékeztet vagy helyettesít. Az Eucharisztia esetében azonban azonos saját magával, saját magát jelenti, vagyis ebben az értelemben már talán nem is jel (bár jelszerű tulajdonságai tagadhatatlanok), hanem a jel fogalmán túllépő, túlmutató „transzjel”. Minden, ami a rituáléban körülveszi, a rituális kézmosás, az úrfelmutatás, a csemetetés, a letérdelés, vagy a harangozás kétségkívül jel (a *jelenlélet* hangsúlyozó jel), az ostya és a bor azonban maga a jelenléte. A jeltárgy és a jelölt azonos, s talán akkor járunk el helyesen, ha nem úgy fogalmazzunk, hogy jel is meg nem is, a „titok” az, hogy ami jelnek tűnik, sőt, jelként is értelmezhető, az több mint jel.

Aquinói Szent Tamás a *Summa Theologicá*ban a következőképpen fejti ki ennek a jelnek a tulajdonságait: „Ebben a szentségben, mint a többiben is a sacramentum annak jele, ami a sacramentum tárgya (*res sacramenti*). Ennek a szentségnek azonban mint fentebb mondtuk, kettős a tárgya: az egyik, amit jelöl és tartalmaz, ti. maga Krisztus; a másik amit jelöl, de nem tartalmaz, ti. Krisztus titokzatos teste, mely a szentek közössége” (XVI. Benedek 2005).

Aquinói Szent Tamás óta a jelenséget *transsubstantio*-nak, átlényegülésnek nevezi a katolikus teológia. Az átváltoztatás után a kenyér és a bor érzéki valósága nem változik, a szubsztanciája igen.

A második vatikáni zsinatról Magyarországon a Vigilia folyóirat naprakészen és teológiai igényességgel tudósította az olvasókat. E folyóiratban foglalta össze Gál Ferenc (1966: 1-6) VI. Pál pápa *Mysterium Fidei* enciklikájának fő üzenetét, amely éppen az Eucharisztia átfogó jeleméleti leírása. Az enciklikát a terjedő „veszélyes tanok” ellen is írja, s érdemes ezekre egy pillantást vetni előző fejtegetéseink fényében. A pápa keményen elutasítja az akkor terjedőben lévő *transzszignifikáció* elméletét, amely szerint „a kenyérben és a borban nem történik változás, (nincs átlényegülés), hanem jelentésváltozás (transzszignifikáció): az étel és ital Krisztus önátadásának a jelképe lesz”. (Gál 1966:3). Tagadhatatlan persze, hogy valóban van jelentésváltozás is, hiszen a kenyérnek és bornak az átváltoztatás után más a jelentése. De ugyanoda kanyarodhatunk vissza, mint az előbb: a transzszignifikáció tanával nem az a baj, hogy nem igaz, hanem az, hogy teológiai szempontból nem elégséges, nem fedi a teljes igazságot, hiszen „a jelkép határai közé szorítja jelenléte”. (Gál 1966:4)

A szent titok kérdése nem egy elvont teológiai diskurzus tárgya, hanem a II. vatikáni zsinat óta a katolicizmus belső megosztottságának egyik indítéka is. A „benedeki” és „ferenci” pápai paradigmák különbözőségének így sem csupán „teozemiotikai” jelentősége van. S így talán nem túlzás azt állítani, hogy a jelenleg folyó ökumenista-tridentista vita már középtávon is nagy hatással lehet a keresztény egyházak jövőjére.

2020-ban 80 év után újra Magyarországon rendezik az eucharisztikus kongresszust. S mivel a teológia is nagyrészt a jelek tudománya, a szemiotikának is új problémákat, kutatási területeket adhat ez a kongresszus.

Források:

Aquinas, Thomas 1947. *Summa theologiae*. Benziger Bros. edition <https://www.ccel.org/ccel/aquinas/summa.toc.html> (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)

Áts Benjámin 1912. *Betegek gyógyítója. A boldogságos Szűz Mária és Szent Anna asszonyhoz mindennapi, vasárnap s ünnepnapon egész évre alkalmaztatott ájtatos szent imák és énekek*. Budapest, Rózsa K. és neje.

- Bangha Béla 1937. *Az oltár titka. Jelen van-e Krisztus az Oltáriszentségben?* <http://www.ppek.hu/k784.htm> (A letöltés ideje: 2018. november 2.)
- Davis, Michael é.n. *Hogyan esett szét a liturgia – a Bugnini-rejtély.* <http://www.katolikus-honlap.hu/0701/bugnini.htm> (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)
- Denzinger, Heinrich –Hünemann, Peter 2004. *Hitvallások és az Egyház Tanítóhivatalának megnyilatkozásai.* www.depositum.hu/trident.doc (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)
- Gál Ferenc 1966. VI. Pál pápa levele az Oltáriszentségről. *Vigília* XXX. évf. 1. szám 1-5.
- II. János Pál 2003. *Ecclesia de Eucharistia.* Ford. Dr. Diós István. <http://www.depositum.hu/megjelenites.html> (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)
- Káldi Neovulgáta.* <http://szentiras.hu/KNB> (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)
- Kiss Gábor 2016. *A II. Vatikáni Zsinat jelentősége a katolikus egyházjog tükrében.* <http://ujnautilus.info/vatikani-zsinat-jelentosege> (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)
- Latin Vulgate.* <http://www.drbo.org/lvb> (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)
- Maessen, Stephan é.n. *Az új miserítus és az Egyház szétzúzása.* <http://www.katolikus-honlap.hu> (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)
- Magyar Katolikus Lexikon.* <http://lexikon.katolikus.hu> (A letöltés ideje 2017. december 29.)
- Makk János 2015. *A liberalizmustól ments meg, Uram, minket!* <http://www.kereszteny.mandiner.hu> (A letöltés ideje: 2018. november 2.)
- Molnár József é.n. *Orgonahangok. Legteljesebb és legnagyobb énekeskönyv 910 énekkel.* <http://mek.oszk.hu> (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)
- Sacrosanctum Concilium.* A II. Vatikáni Zsinat konstitúciója a szent liturgiáról. http://www.katolikus.hu/zsinat/zs_01.html. (A letöltés ideje: 2018. augusztus 14.)
- Werner Alajos 1948. *Hozsanna. Teljes kótás ima- és énekeskönyv.* Magyar Kórus, Budapest.
- XVI. Benedek 2005. *Sacramentum Caritatis.* <http://uj.katolikus.hu> (A letöltés ideje: 2018. november 2.)
- XVI. Benedek 2007. *Summorum Pontificum.* <http://szit.katolikus.hu> (A letöltés ideje: 2018. november 2.)